

Handläggare: Matilda Ekström Sundberg
Telefon: 08-508 10 035

Till Östermalms stadsdelsnämnd
Sammanträde 2008-02-14

Revidering av riktlinjer för adoptionsärenden

Förslag till beslut

Östermalms stadsdelsnämnd godkänner och överlämnar detta tjänsteutlåtande som remissvar avseende ”Revidering av riktlinjer för adoptionsärenden”.

Göran Månsson
stadsdelsdirektör

Inger Outzen
t.f. avdelningschef

Sammanfattning

Social- och arbetsmarknadsroteln vid Kommunstyrelsen har begärt ett remissvar av Östermalms stadsdelsnämnd över förslag till reviderade riktlinjer för adoptionsärenden. Socialtjänstförvaltningen har haft social- och arbetsmarknadsrotelns uppdrag att revidera stadens riktlinjer för handläggning av adoptionsärenden. Därtill har lagen om obligatorisk föräldrautbildning inför internationell adoption gett anledning till en revidering. Ändringarna handlar i huvudsak om skyldigheten att anordna ett personligt informationssamtal i början av alla ärenden, om tydliga rutiner för adoptivföräldrautbildningen, om och när en utredning bör inledas, om personlig lämplighet, om ålderns och nätverkets betydelse vid beslut om medgivande, samt om uppföljning och erbjudan om fortsatt stöd under uppväxten. Syftet med ändringarna är att förstärka barnperspektivet.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom programområdet socialtjänsten.

Bakgrund

2007-05-07 fick socialtjänstförvaltningen uppdraget att revidera riktlinjerna för internationella adoptioner. De reviderade riktlinjerna ska, enligt socialborgarrådets rekommendationer, inkludera regler som markerar vikten av nätverket kring den som söker adoptionsmedgivande, tydliggöra åldersfrågans roll inför ansökan om adoption, specificera hanterandet av frågor om överklagande och rättslig prövning av medgivandebeslut och markera och uppmuntra blivande adoptivföräldrar att skaffa kompletterande och långsiktig kunskap om adopterade barns speciella utsatthet och behov

av stöd även senare i livet. Stadens nu gällande riktlinjer för socialtjänstens hantering av adoptionsärenden antogs av kommunstyrelsen 2001-01-17. En enkel uppdatering skedde efter en lagändring 2005-01-01. Kommunstyrelsen beslutade 2005-12-14 att staden skulle anordna den obligatoriska föräldrautbildningen i egen regi, att gälla fr.o.m. 2006-01-01 och att fastställa avgiften till 2 000:- per deltagare.

Sammanfattning av föreslagna ändringar och förtydliganden

Förstärkning av barnperspektivet

Det är samhällets skyldighet att så långt möjligt garantera att det barn som ska adopteras kommer till väl lämpade och förberedda föräldrar. I de nu gällande riktlinjerna står att adoption ska vara till fördel för barnet. I de ändrade riktlinjerna föreslås barnperspektivet förstärkas med formuleringen *inga andra intressen får gå före barnets bästa när beslut om medgivande fattas*. Riktlinjerna föreslås även utökas med förtydligande tillägg gällande adoptivbarns hälsa och utveckling samt troliga behov av stöd under uppväxten. De flesta adoptivbarn hämtar sig efter svåra förhållanden under sin allra första levnadstid och utvecklas väl, men många har betydligt mer långtgående behov än andra barn. Det är mycket viktigt att den/de sökande skaffar sig en god inblick i adoptivbarns behov, hälsa och utveckling på kort och lång sikt, och att samhället tar ansvar för att detta sker, så långt det är möjligt.

Obligatorisk adoptivföräldrautbildning vid internationell adoption

Riktlinjerna föreslår att den/de sökande bör ha genomgått adoptivföräldrautbildningen *innan* medgivande utredningen inleds. Denna utbildning kommer att väcka funderingar som förhoppningsvis leder till en diskussion med de närstående och senare även med den utredare som ansvarar för utredningen, om den/de sökande väljer att gå vidare i adoptionsprocessen. Ett annat viktigt syfte med att avvakta är att den/de sökande ska fatta ett väl genomtänkt beslut om att adoptera, innan sökanden registreras och medgivandeutredning startas. Det finns ingen väntelista till stadens adoptivföräldrautbildning utan nya utbildningar startar regelbundet.

Tydliga handlägningsrutiner

Den/de sökande kontaktar sin stadsdelsförvaltning för att de vill adoptera. De sökande bjuds in till ett personligt samtal där de får information om adoptionsprocessen, om kravet på föräldrautbildning, om innehållet i medgivandeutredningen, om adoptionsorganisationernas väntetider och krav mm. När sökanden anmält sig och deltagit i adoptivföräldrautbildningen ska ansökan om medgivande med kopia av kursintyg lämnas till aktuell stadsdelsförvaltning. Utredning genomförs och dokumenteras i Paraplysystemet. Stadsdelsnämnden fattar beslut om medgivande enligt 6 kap 12 § socialtjänstlagen, eller avslår ansökan om medgivande.

Medgivandeutredningen avslutas. Ny utredning enligt 11 kap 1 § socialtjänstlagen inleds gällande samtycke till fortsatt adoptionsförfarande. Utredningen avslutas efter att stadsdelsnämnden fattat beslut. En uppföljningsrapport genomförs grundad på utredningen enligt 11 kap 1 § socialtjänstlagen. När domstol fattat beslut i adoptionsfrågan och uppföljningsrapport lämnats avslutas ärendet.

Sammanställning av fakta och bedömning av lämplighet

Medgivandeutredningen avslutas med att utredaren analyserar och professionellt bedömer sökandens lämplighet att ta emot ett adoptivbarn. Det är viktigt att utredaren handlägger korrekt från början och dokumenterar kontinuerligt. Enbart det som kan betraktas som relevanta fakta för frågan om medgivande ska dokumenteras och förslag till beslut ska skrivas separat.

Ålderns betydelse vid beslut om medgivande

Utifrån diskussion som förts under lång tid inom professionen och de rättsliga processer som förevarit, gällande den/de sökandes ålder anges i detalj i förslaget till riktlinjer, vad som ska gälla. I lagtexten nämns sökandens ålder som en viktig faktor för bedömningen av lämplighet. Sökandens ålder ska utan undantag relateras till det okända barnets ålder och adoptivbarnets behov av särskilda omsorger och uthållighet utöver det vanliga från sina föräldrar, både i nuläget och på femton till tjugo års sikt. I dom från Regeringsrätten 2007-11-12, mål nr 570-07 och 828-07, fastslås att hög ålder hos den sökande inte kan kompenseras av att ansökan gäller ett något äldre barn. Betydelsen av den sökandes ålder ska bedömas utifrån de riktlinjer som anges i förarbetena i regeringens proposition 2003/04:131: de sökande bör inte vara över 42 år ansökningstillfället. I enskilda fall kan det finnas skäl att göra undantag, t.ex. om en av två sökande är något äldre än 42 år, eller om det gäller adoption av ett syskon eller ett känt barn, exempelvis ett släktingbarn eller s.k. sommarbarn. Regeringsrätten hänvisar i sin dom även till RÅ 1995 ref. 67, vari det sägs i förarbetena att ett generellt medgivande i allmänhet inte bör ges till personer över 45 år.

Ensamstående som prövas för adoption

Betydelsen av den/de sökandes nätverk är något som analyserats mycket de senaste åren. I förslaget till reviderade riktlinjer sägs att förutom skriftliga uttalanden från referenter ska utredaren även ha personlig kontakt genom möte och samtal med referenterna. Nätverkets betydelse för en ensamstående sökande har undersökts särskilt, då föräldraskapet som ensamstående förälder kan utgöra ett skäl för behov av både ett starkt och stabilt nätverk. Riktlinjerna föreskriver därför att nätverket runt en ensamstående sökande ska vara extra gott och att deras referenter ska vara väl införstådda med det behov av stöd som kan behövas av dem under barnets uppväxt.

BBIC- Barns behov i Centrum

För att kunna göra en professionell analys och bedömning av de tilltänkta föräldrarnas omsorgsförmåga samt resurserna i de sökandes familj och miljö, bör samma överväganden göras som vid andra barnavårdsutredningar. Det blivande adoptivbarnets behov är inte kända, men utredaren får utgå från att barnet vid en internationell adoption kommer att ha behov av särskilt stöd, varför stora krav måste ställas på adoptivföräldrarnas omsorgsförmåga. Här bör verksamhetssystemet BBIC; Barns Behov I Centrum användas.

Rutiner vid förslag till beslut om avslag

Vi ett eventuellt förslag till avslag från stadsdelsförvaltningens sida föreslås att stadens jurister systematiskt ska konsulteras innan förslag till beslut om avslag avlämnas till stadsdelsnämnden – detta för att undvika eventuella bakslag i domstol. Om stadsdelsnämnden inte delar professionens bedömning och ändrar ett negativt förslag till beslut, är det mycket viktigt för de sökande att nämnden är särskilt välmotiverad i sitt beslut, så att möjligheten för de sökande att kunna utses som adoptivföräldrar i givarlandet säkerställs. I de fall nämnden beslutar om avslag och sökanden väljer att överklaga till länsrätten, kan det hända att länsrätten beslutar om medgivande. Sökanden har dock alltså samma medgivandeutredning, vilket kan bli ett problem för de sökande, som då kan få svårt att bli utsedda som adoptivföräldrar i utlandet. I svensk lagstiftning finns inte någon möjlighet att få sin medgivandeutredning reviderad, eller att hemlighålla vissa uppgifter i dokumenteringen. Därför är det nödvändigt att ansvariga utredare, chefer och beslutsfattare gör korrekt från början i handläggning, dokumentation och beslutsfattande.

Tillsyn efter att barnet har anlänt

En skärpning av texten föreslås, från formuleringen att utredaren *bör* göra hembesök när barnet anlänt, till att utredaren *ska* göra hembesök. Syftet med hembesöket är att få en bild av hur barn och föräldrar mår och få en bättre kontakt med de familjer som behöver extra stöd.

Tillhandahållande av fortsatt föräldrastöd

Samhällets skyldighet att erbjuda adopterade barn och deras familjer stöd under barnets uppväxt har i Stockholms stad utformats genom inrättandet av den öppna förskolan Spira för adopterade barn (0-6 år) och deras föräldrar, samt ett särskilt resurscenter som kan ge råd och vägledning. Dessutom finns inom Stockholm HVB/Barn och ungdom Duvnäs föräldrastöd, som erbjuder adoptivföräldrar stöd och hjälp vid oro över barnets beteende eller i frågor som rör anknytning.

Adoption av släktingbarn med hemvist utomlands

Detta avsnitt har också förtydligats, eftersom det numera är krav även på adoptivföräldrautbildning för sökande som vill adoptera ett barn med hemvist utomlands.

Ärendegången vid släktingadoption föreslås enligt följande:

Sökanden kontaktar sin stadsdelsförvaltning och inbjuds till ett personligt informationssamtal och upplyses om adoptionsprocessen, kravet på föräldrautbildning, innehållet i medgivandeutredningen, samt utdelning av material att läsa och av anmälningssblankett till utbildningen och blankett för ansökan om medgivande. Den/de sökande anmäler sig och deltar i adoptivföräldrautbildningen. Efter avslutad utbildning lämnar sökande in ansökan om medgivande till sin stadsdelsförvaltning med kopia av kursintyget. Utredning genomförs och dokumenteras i Paraplysystemet.

Stadsdelsnämnden fattar beslut om medgivande enligt 6 kap 12 § socialtjänstlagen, eller avslår ansökan om medgivande. Medgivandeutredningen avslutas. Sökande som fått medgivande uppmanas att kontakta myndigheten för internationella adoptioner, MIA; för att få prövat att förutsättningar finns att adoptionen kan genomföras med hänsyn till handlingar och förmedlingssätt enligt 4 § lagen om internationell adoptionsförmedling. När domstol fattat beslut i adoptionsfrågan avslutas ärendet.

Förvaltningens synpunkter

Förvaltningen instämmer överlag i förslaget till reviderade riktlinjer med angivande av nedanstående synpunkter:

Det är mycket positivt att *barnperspektivet* förstärks med den nya formuleringen enligt förslaget, samt med förtydliganden avseende adoptivbarns hälsa, utveckling, samt troliga behov av stöd under uppväxten.

Det är även av största vikt att *den/de sökandes ålder* utan undantag ska relateras till det okända barnets ålder. Regeringsrättens dom (2007-11-12, mål nr: 570-07 och 828-07) ska ges stor betydelse vid bedömning av den/de sökandes lämplighet vid ansökan om medgivande. I domen fastslås att hög ålder hos den/de som ansöker om att få adoptera inte kan kompenseras av att ansökan gäller ett något äldre barn. Det är barnets behov som ska vara det centrala i bedömningen av den/de sökandes lämplighet.

Vad gäller *rutiner vid avslag på ansökan om medgivande* för adoption bedömer förvaltningen att stadens jurister bör konsulteras endast om det råder tveksamhet från förvaltningens sida, i att föreslå ett avslag på ansökan om medgivande till stadsdelsnämnden.

Förslag till beslut

Östermalms stadsdelsnämnd godkänner och överlämnar detta tjänsteutlåtande som remissvar avseende ”Revidering av riktlinjer för adoptionsärenden” .

Bilaga

Förslag till reviderade riktlinjer för handläggning och dokumentation av adoptionsärenden med ett bilagt förtydligande av sidan 10 gällande avsnittet ”Ålder”.